

De Natuurvriend

Mededelingenblad van de KNNV afd. Gouda e.o.

Inhoud

Blad en Afdeling	3
Van de voorzitter	4
Een nieuw bestuurslid stelt zich voor	5
De Biodiversiteitsweek: Burgerwetenschap en Natuur	6
Ledendag 11 juli 2026	9
Samen vooruit naar 2027	11
Orchideeën op kalkgraslandhellingen in Zuid- Limburg	12

Midweek KNNV-Gouda: een vijfdaagse vol natuurbeleving	18
Natuurboeken zoeken een tweede huis	20
Onze gierzwaluwen, voorjaar- zomer 2026	21
Activiteitenprogramma 3e trimester 2026	25
Publieksactiviteiten KNNV en IVN:	30
Fotoverantwoording	31

Orchideeënpracht Gerendal Limburg (DG)

Midweek Texel

(Onb)

Natuurmuseum de Wielewaal

(CK)

Soldaatje x Aapjesorchis (DG)

Blad en Afdeling

De Natuurvriend is het mededelingenblad van de Koninklijke Nederlandse Natuur Vereniging (KNNV), afdeling Gouda en omstreken. Het blad verschijnt driemaal per jaar in januari, mei en september. De KNNV heeft tot doel om natuurbeleving, natuurstudie en natuurbescherming in verenigingsverband te bevorderen. Dit gebeurt door middel van excursies, lezingen en werkgroepen. In Gouda zijn 8 werkgroepen actief.

Contributie

Gewone leden: € 38,00
Huisgenootleden (zonder Natuurvriend en Natura) en jeugdleden: € 18,00
Bankrek. NL60 TRIO 0320 0373 63
t.n.v. KNNV afd. Gouda e.o. te Gouda.
Opzeggen lidmaatschap: voor 1 november bij de ledenadministratie.

Bestuur

Voorzitter

Frans Kingma
voorzitter@gouda.knnv.nl

Secretaris

Lourien van der Hoek
secretaris@gouda.knnv.nl

Penningmeester

Barry de Vries
penningmeester@gouda.knnv.nl

Ledenadministratie

Martijn van den Hoek
ledenadministratie@gouda.knnv.nl

Activiteitencoördinator

Michiel Leegwater
activiteitencoördinator@gouda.knnv.nl

Redactie De Natuurvriend

Cecilia Kregting
redactie@gouda.knnv.nl

Coördinatoren Werkgroepen

Natuurbeschermingswerkgroep

Frans Kingma
voorzitter@gouda.knnv.nl

Plantenwerkgroep

Peter Duits
plantenwerkgroep@gouda.knnv.nl

Vlinderwerkgroep

Marcel Mikkers
vlinderwerkgroep@gouda.knnv.nl

Vogelwerkgroep

Korina Jongenelen
vogelwerkgroep@gouda.knnv.nl

Werkgroep Natuuracademie

Reeuwijkse Plassen IVN/KNNV
IJsbrand Swart

Werkgroep Natuuractiviteiten

Michiel Leegwater
activiteitencoördinator@gouda.knnv.nl

Werkgroep Tuinambassadeurs

Marjolein Heesters
tuinambassadeurs.gouda@gmail.com

Werkgroep Zoetwaterbiologie

Annemarie van Putten
amvanputten@hetnet.nl

Kopij volgende nummer

Per e-mail in Word naar Cecilia Kregting
redactie@gouda.knnv.nl
vóór resp. 15 april, 15 augustus en 15 december

Website

<https://www.gouda.knnv.nl>

Van de voorzitter

Spannend was het zeker. Kon de wethouder ons digitale biodiversiteit pad wel openen, nu de beloofde paaltjes met QR-codes één dag voor de start van de biodiversiteit week nog niet waren geplaatst?

Gelukkig kwam alles toch nog goed en kon met deze bijzondere openingsplechtigheid -alweer voor de vierde keer- de Goudse week van de biodiversiteit starten. Het werd samen met onze natuur-partners weer een geweldige week, nu rond het thema burgerwetenschap.

Dit thema past goed bij onze club, want velen van ons geven hun waarnemingen en onderzoeken door, zodat er een beter beeld ontstaat van de stand van onze natuur.

Met het biodiversiteit pad, lezingen en onze publiekexcursies laten zien dat we ook een belangrijke rol spelen wat betreft natuureducatie in onze gemeente. Onze Tuin-ambassadeurs doen dit wat tuinen betreft en onze Natuuracademie doet met educatie goed werk in het Plassengebied.

Ons Natuurbescherming netwerk was met het organiseren van een verkiezingsdebat, de Padden challenge, het Noorderhout advies biodiversiteit (belangrijk omdat we de "Stem van de natuur" mogen vertegenwoordigen) en de directe beleid beïnvloeding bij de gemeente en andere overheden weer flink bezig met regionale natuurbescherming.

De werkgroep natuuractiviteiten, maar ook andere werkgroepen organiseerden weer allerlei excursies, zodat er weer veel van de natuur te beleven viel, met name voor onze leden.

Onze centrale doelen: Natuur-beleven, Natuurstudie, Natuurbescherming en Natuureducatie kwamen weer ruimschoots aan bod, genoeg om trots op te zijn.

Sinds onze A.L.V. hebben we een sterk nieuw en ook jonger bestuur dat vol enthousiasme aan het werk is gegaan. Als we dit jaar een coördinator PR vinden, zou dat geweldig zijn. Maar ook met dit team kan ik in 2027 blij en gerust de voorzitters taken overdragen aan mijn enthousiaste opvolgster.

Onze KNNV-afdeling koerst -na deze blik op de achter ons liggende periode- af op een mooie zomer en herfstperiode vol fijne en belangrijke natuurbelevissen. Onze werkgroep Natuuractiviteiten en de afzonderlijke werkgroepen zijn weer heel wat van plan.

Frans Kingma

Een nieuw bestuurslid stelt zich voor

En dat is drie,

Martijn van den Hoek

(CK)

In de afgelopen 2 Natuurvrienden hebben 2 van de 3 nieuwe bestuursleden, die afgelopen Algemene Ledenvergadering zijn benoemd, zich al voorgesteld. Nu ben ik aan de beurt. Sinds deze vergadering ben ik, Martijn van den Hoek het 3^e nieuwe bestuurslid en in die hoedanigheid heb ik de taken van Sari Bestebreurtje overgenomen. Zij was tot voor kort verantwoordelijk voor het bijhouden van de ledenadministratie.

Ik ben geboren in de Kadebuurt. Niet de meest groene buurt van Gouda. Toen ik een jaar of 8 was, kochten mijn ouders een vakantiehuisje op een camping in de buurt van Schoorl. Vele weekenden bracht ik in de bossen, duinen en op het strand door, samen met mijn jongere zus en 2 neven. Hier begon mijn interesse voor de natuur langzaam tot leven te komen.

Toch heeft deze interesse niet gezorgd voor een studie of iets dergelijks in deze richting. Ik ben evenals mijn vader, opa en 2 ooms in de bouw terechtgekomen. Deze mannen waren echte ambachtslieden en werkten voornamelijk met hun handen, terwijl ik in mijn handen alleen het potlood, de tekenpen en de muis vasthoudt. Ik studeerde af als bouwkundig tekenaar. Sinds de introductie van het 3D-tekenen noemen ze zo'n tekenaar een modelleur.

In 2022 ben ik op mijn huidige werkplek terecht gekomen. Een architectenbureau in het centrum van Den Haag dat zich bijna uitsluitend bezighoudt met monumentaal vastgoed. Door mijn werk kom ik op de meest bijzondere (bouwkundige) plekken.

Met vrijwilligerswerk begon ik ruim 30 jaar geleden als B-footer (een broodjes smeeder) in So What. Na een aantal jaren niet actief te zijn geweest als vrijwilliger, heb ik een aantal jaren bijgedragen aan Open Monumentendag

Gouda. Sinds twee jaar ben ik ook vrijwilliger bij het Historisch Platform Gouda. Daar begeleid ik met veel plezier de cursus Goudologie.

Net zoals mijn partner Cecilia, ben ik in 2023 tijdens de vogelcursus lid geworden van onze vereniging. In de afgelopen 3 jaar heb ik een aantal van jullie al leren kennen via de activiteiten van de vereniging, die ik heb bijgewoond. Misschien hebben we elkaar gesproken op de afgelopen ledendag. In ieder geval voor de komende 4 jaar ben ik niet alleen bestuurslid maar ook jullie ledenadministrateur. In die functie stuur ik regelmatig allerlei interessante en nuttige informatie rond en ben ik het 1^e aanspreekpunt voor nieuwe leden en mutaties van jullie kant. Tot ziens en tot mails.

Martijn van den Hoek

De Biodiversiteitsweek: Burgerwetenschap en Natuur

Ook dit jaar was de Biodiversiteitsweek een succes, zoals ook weer uit het jullie verstrekte beeldverslag blijkt.

Het jaarthema was Burgerwetenschap. Hoewel we er zeker ook vorig jaar aandacht aan besteedden met de Soortenkijker, Obsidentify en Bioblitz, kreeg het dit jaar wat meer accent.

Daarom startten we ook nog voor de openingsplechtigheid met een lezing en workshop “Natuur en Burgerwetenschap” Help jij mee? Het Thema valt geheel in onze doelstelling “Natuur onderzoeken”, maar gaat uitstekend samen met natuur beleven en natuur beschermen. Zelfs educatie hoort erbij. De mate van biodiversiteit- de variatie aan planten, dieren en schimmels bepaalt de

kwaliteit van de natuur in een bepaald gebied, zeker als ook de genetische variatie en de verbindingsmogelijkheden goed zijn.

De kwaliteit van de natuur bepaalt mede ook lucht, water en bodemkwaliteit; bestuiving gewassen en plaagbestrijding, dus opbrengsten voor de landbouw. Belangrijk ook de kwaliteit van de leefomgeving, gezondheid en economie. Elke euro gestopt in biodiversiteit levert het 10-voudige op.

Meewerken aan de beschikbare kennis aangaande biodiversiteit en dat omzetten in voorlichting/ en natuurbescherming via "handen uit de mouwen" en beleidsbeïnvloeding is niet alleen leuk, maar ook zeer belangrijk.

Burgerwetenschap en Natuur

Onze natuur is essentieel voor ons voortbestaan en wordt ernstig bedreigd. Ze kan alle hulp gebruiken, ook van niet wetenschappers.

Burgerwetenschap overbruggt de kloof, de brug tussen wetenschap en maatschappij. Het levert wetenschappers enorme hoeveelheden data die zij niet zelf hadden kunnen verzamelen. Burgers voelen zich erdoor beter betrokken bij hun leefomgeving.

Welke soorten burgerwetenschap w.b. natuur zijn er te onderscheiden?

- a. *Burgerwetenschappers verzamelen gegevens volgens een door wetenschappers aangedragen protocol.*

Wie kent ze niet? Veel specifieke tellingen zijn jaarlijks: tuinvogels, bijen; vlinders, watervogels; schelpen; mollen. Maar vaak m.b.v. apps zoals Obsidentify o.a. waarneming.nl allerlei waarnemingen melden aan evt. in het kader van een zgn. Bioblitz (die we ook weer, zoals vorig jaar in de biodiversiteitsweek deden). Ook het onderzoek naar e- DNA bij het Infocentrum door Marcel Mikkers en mijzelf. Wij hingen de apparatuur voor de meting via de lucht op, sloten die af en namen volgens protocol het watermonster en stuurden de spullen op.

- b. *Burgers helpen niet alleen met de dataverzameling, maar dragen ook bij aan de analyse van de gegevens en/of het verfijnen van de onderzoeksmethoden.*

Wat o.a. Marcel Mikkers doet door het analyseren van aantal en de getelde vlindersoorten op het Heempad gedurende seizoenen en jaren.

- c. *Burgers zetten zelf een onderzoek op, analyseren de resultaten, trekken conclusies en evalueren, geven de resultaten door.*

Het langjarig steeds op dezelfde manier opgezet onderzoek naar oevervegetatie en slootleven in polder Stein Noord is een voorbeeld. Voor de “Padden challenge” dit voorjaar, hoewel tot nu toe eenmalig (met uitzondering van de Martensingel) geldt dit ook min of meer.

d. Waarom niet zelf een onderzoek opzetten als een natuur vraag je interesseert?

Essentieel: Bij monitoring steeds dezelfde route lopen in een bepaalde tijd, of een vast slootdeel, transect of kwadrant in ongeveer dezelfde tijd lopen en onderzoeken en alles noteren.

Bij een niet door gezet onderzoek van de gemeente naar het effect van een bollen en zadenmengsel aan de Winterdijk werd een strook van 200 meter ter weerszijden van het fietspad onderzocht. De ene kant met het nieuwe biologische bloemen en zaden mengsel en de andere kant met het klassieke narcissenbed. Er waren ter weerszijden tegenover elkaar 4 afgepaalde kwadranten van 10 vierkante meter uitgezet die nauwkeurig gemonitord werden. Leverde het biologische bollenveld na afsterven van de bollen meer bijzondere biodiversiteit op dan de controle strook? Helaas bleek het al na een jaar geen succes. De bollen kwamen nauwelijks op en de beloften van de leverancier kwamen niet uit.

Een wetenschappelijk redelijk verantwoord onderzoek opzetten is niet zo moeilijk. Mijn pabostudenten moesten toen ik op de Hogeschool Leiden werkte al oefenen.

Deel het wel, bv met overheden en instanties.

Frans Kingma

Infocentrum Heempad Boeketten creatie

(CK)

Ledendag 11 juli 2026

Wat een fantastische dag hebben we mogen beleven op deze geweldige zonnige zaterdag in juli.

We vertrokken vanaf het Heempad, daar achter het bloemenstalletje en tussen de flats aan de Ridder van Catsweg. Het verzamelen verliep een beetje rommelig, maar met dank aan onze leden die net zo flexibel zijn als de natuur, kwam alles weer op zijn pootjes terecht. We kregen een warm welkom van de gastheer en gastvrouw van het Natuurmuseum “De Wielewaal” in Willige Langerak. Daar begonnen we met koffie/thee met eigen gebakken koek op een gezellig schaduwrijk terras omgeven door bloemen en bomen en vele mussen. Binnen in het museum werden we meegenomen door een bijzonder verhaal over het ontstaan van het museum tot heden. Wat een enthousiasme, kennis, betrokkenheid en liefde voor de natuur en omgeving hebben de eigenaren. Het museum is ontstaan en uit nood geboren, doordat hun eigen woonkamer uitpilde van de verzameling van geprepareerde vogels, de vogels/andere dieren die ze zelf dood vonden in de natuur. Totdat het er te klein werd.... Wat een bijzondere en prachtige exemplaren van vooral vogels maar ook van vele andere dieren die er inmiddels verzameld zijn en tentoongesteld worden. De vele mooie muurschilderingen van de natuur en van de dorpen rond Willige Langerak maken het geheel tot verbeelding meer compleet. Alhoewel er binnen veel te zien en te bewonderen valt, is buiten ook nog een mini wandeling door de natuurtuin, rondom de poel. Je kunt je vergapen aan de diverse bloemenpracht, fruitbomen, slootjes, boomgaard en moestuin, kleinschalig maar met de sporen die horen bij een boerderij. Ook de klompenwinkel met allerlei koopwaar uit grootmoeders tijd; “harde en zachte bezemborstels /klompen/ geitenwollen sokken/ boenwas/ etc.” was te bezichtigen en ook nog te koop. Na deze indrukwekkende en informatieve ochtend waren we wel toe aan een heerlijke lunch. Deze was verzorgd door het bestuur van onze vereniging. Er was keuze uit diverse heerlijke sandwiches, een drankje en een appel. Het ging er allemaal goed in.

Na de lunch zijn we gaan wandelen bij het schiereiland ‘De Bol’, van zandplaat tot rivierduin, gelegen aan de Lek. In dit relatief kleine gebied komt een grote variatie aardkundig interessante verschijnselen voor, zoals rivierduinen, een getidekreek en steil-randjes. Deze variatie heeft ook gezorgd voor een afwisselende vegetatie. Aan de kant van de Lek was er ook een natuurlijke wand met oeverzwaluwnesten. Daar werd door de oeverzwaluwen nog gretig gebruik van gemaakt. Ze vlogen af en aan. De dag

werd gezellig afgesloten tijdens het na-/bijpraten onder het genot van een drankje, in de schaduw van bomen en een verfrissend windje aan de Lek. We danken de aanwezige leden voor het doen slagen van deze fantastische leuke dag.

Lourien en Cecilia, namens het bestuur.

Natuurmuseum de Wielewaal terras (CK)

Natuurmuseum buitenwandeling (CK)

De Bol (CK)

De Bol wandeling (CK)

Nestwand Oeverwal (CK)

Ledendag Middag borrel (CK)

Samen vooruit naar 2027

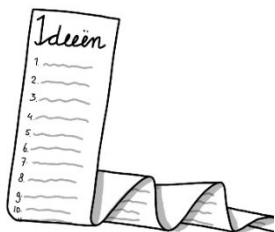
Achter de schermen zijn we alweer druk bezig met de toekomst van onze afdeling. Om ook in 2027 een afwisselend en inspirerend programma neer te zetten, organiseren we binnenkort een gezamenlijke bijeenkomst met de **werkgroep coördinatoren**.

Ons bestuur is deels vernieuwd. Dat brengt nieuwe ideeën en nieuwe energie, terwijl we natuurlijk blijven bouwen op alles wat al goed loopt binnen de vereniging: een mooie combinatie van nieuw en vertrouwd.

Tijdens de bijeenkomst wisselen we ideeën uit, stemmen we plannen op elkaar af en leggen we de basis voor ons gezamenlijke jaarplan 2027. We bespreken ook waar we elkaar praktisch kunnen helpen, activiteiten beter op elkaar kunnen afstemmen of samen kunnen optrekken.

Maar dat kunnen en willen we niet alleen. We kijken graag samen met jullie vooruit.

We zijn benieuwd naar jouw blik op 2027!

Waar word jij blij van binnen onze vereniging? Welke onderwerpen vind je interessant? Wat vind je goed gaan en wat zou nog beter kunnen? Heb je een idee voor een lezing, cursus, excursie, inventarisatie, educatieve activiteit of een ander mooi project? Of zie je mogelijkheden om activiteiten met elkaar te verbinden?

Laat van je horen

Heb je een wens, idee of aandachtspunt voor 2027? Geef dat dan vóór 8 oktober door aan de coördinator van de werkgroep waarbij je betrokken bent, of aan de activiteitencoördinator activiteitscoordinator@gouda.knnv.nl. Zo kunnen jouw ideeën worden meegenomen in het gesprek en krijgen we een beter beeld van wat er binnen onze vereniging leeft.

We zien je inbreng met belangstelling tegemoet!

Met hartelijke groet,

Het bestuur

Orchideeën op kalkgraslandhellingen in Zuid-Limburg

Na de Midweek werd mij gevraagd om iets meer te vertellen over mijn geboortestreek de Kunderberg en de inheemse orchideeën die in Zuid-Limburg voorkomen. En dan ook iets over de Orchideeëntuin in het Gerendal, waar heel wat soorten te zien zijn in het seizoen.

Geboortestreek: Ik ben geboren en opgegroeid tussen de bloemen en orchideeën op de kalkgrashelling de Kunderberg in Kunrade.

In de zeventiger jaren zag het er nog wel ongerepter uit en was het hele gebied vrij toegankelijk: de helling was half juni helemaal paars en geurde heerlijk van de tienduizenden Grote Muggenorchissen. Tevens waren er vele andere bloemen en vlinders en insecten op de helling en in de bermen en akkers er omheen. Ook gingen we als kinderen langs de steile wand fossielen zoeken. In latere jaren kwamen er hekken omheen en sommige stukken zijn niet meer toegankelijk. Als de schapen er niet lopen is de helling toegankelijk. De orchideeën en de bloemen hebben altijd een aantrekkingskracht op mij gehad, en uiteindelijk was het niet gek dat ik voor de Botanische richting in Wageningen gekozen heb.

Kalkgraslandhellingen zijn zo bijzonder omdat kalksteen hier vrijwel aan de oppervlakte ligt (Kunrader Steen) en de grond heel nutrientenarm/ schraal is. In de Boven-Krijtperiode was hier een ondiepe zee waarin hier grovere geelachtige kalksteen (mergel) werd afgezet (100 tot 66 miljoen jaar geleden) en in latere tijden is door erosie en wind op de hoogvlaktes löss afgezet (2,5 miljoen jaar geleden). In deze streek zijn nog diverse overblijfselen van kalkovens en -groeves zichtbaar, een industrie uit de 20^e eeuw.

Kalkgrashellingen komen in Zuid-Limburg voor. Echter dit biotoop heeft ook onder druk gelegen en dat geldt nog steeds; ze werden steeds schaarser en orchideeënpopulaties gingen achteruit of verdwenen door ontwatering, ontginning, stedelijke expansie, bemesting, ruilverkaveling, zure regen en soms verkeerde beheersmaatregelen.

Aan één van die bedreigingen, de Zure regen (o.a. Stikstof), heb ik meegewerkt tijdens mijn stage bij Botanische Oecologie Utrecht, aan het onderzoek in het Gerendal naar de invloed van de nutriënten toevoer op de vegetatiesamenstelling en -structuur van Kalkgraslanden o.l.v. Jo Willems. In die jaren 80 bleek een enorme toename van een grassoort Gevinde Kortsteel (*Brachypodium pinnatum*) en een achteruitgang van de soortenrijkdom.

Het bleek wel echt dat er maatregelen moesten komen en de Kalkgrashellingen moesten op een juiste manier beheerd worden om verdere achteruitgang te voorkomen. Door middel van extensieve begrazing door de Mergelland-schapen of bepaald maaibeheer in de herfst en afvoer van het maaisel.

Uiteindelijk leidde dat wel weer sinds 1986 tot een toename van het aantal orchideeën op verscheidene terreinen. Zowel in het nabijgelegen Gerendal als in de Kunderberg was daar weer langzaam verbetering te zien.

De meest bijzondere soorten houden vaak alleen nog maar stand in natuurreservaten, en die zijn meestal niet toegankelijk. Soms zijn bepaalde terreinen alleen toegankelijk tijdens een excursie met een gids. En van de bijzondere orchideeën wordt de locatie afgeschermd bij bijvoorbeeld Obsidentify/ Waarneming.nl om ze extra te beschermen en omdat er risico bestaat van te veel bezoekers of zelfs het uitgraven van bijzondere exemplaren. Afgelopen jaar was er weer een kwalijke melding van vernieling/ uitgraving van Bergnachtorchissen van een natuurgebied in Belgisch Limburg. Echter buiten hun biotoop groeien de orchideeën niet omdat ze afhankelijk zijn van bepaalde bodemschimmels voor hun groei en bloei (symbiose) en van sommige insecten voor hun bestuiving.

De Kunderberg is al sinds 1958 een natuurreservaat en in beheer als een schraalland.

Hierdoor heeft de Kunderberg al lang een beschermde status en is onder beheer van Staatsbosbeheer.

Het natuurreservaat is ongeveer 120 ha groot en de kalkgrashelling is 7 ha. Het hele reservaat bestaat uit bossen, holle wegen en de beroemde kalkgraslanden en typisch zijn ook de graften, terrassen op een helling om de erosie tegen te gaan.

Onder het reservaat vallen De Kunderberg, Welterberg, Putberg en Keverberg. De hoogte varieert van 180m tot 110m boven NAP. Vanuit het verleden was erboven op het plateau en de hellingen er omheen landbouwfunctie. Op het plateau heeft de landbouwgrond ook al sinds jaren terug natuurfunctie gekregen.

Ruim 80 zeldzame plantensoorten komen in het natuurreservaat voor, waaronder de Grote muggenorchis (*Gymnadenia conopsea*) en andere bijzondere soorten, waaronder echte Gamander, Hauwklaver en Duitse Gentiaan en o.a. typische plantensoorten zoals Harige Ratelaar, Duifkruid, Kleine Pimpinel en Grote Centauri.

Sinds 1986 vindt op de Kunderberg ook extensieve begrazing door de Mergelland-schape plaats.

In 1987 wordt door Jo Willems dit gebied zelfs aangeduid als het floristisch belangrijkste kalkgrasland van Nederland.

Maar wat er groeit en bloeit proberen ze te beschermen of zelfs te verbeteren door bepaald beheer.

Sinds 2013 is de Kunderberg aangewezen als beschermd Natura 2000-gebied. Dit biedt extra regels en bescherming.

De karakteristieke flora is aan wisselingen onderhevig. Sommige soorten uit het verleden zijn verdwenen of sterk achteruitgegaan.

Tot in de jaren negentig groeiden hier vele tienduizenden Grote muggenorchissen, daarna is een duidelijke achteruitgang te zien van de populatie en de laatste jaren zien we we weer een toename waarschijnlijk door verbeterd beheer. De bedreiging van de concentratie stikstof in de lucht in Nederland is de laatste decennia gegroeid. Daar heeft ook de Kunderberg last van.

Een ander aandachtspunt is dat het gebied vrij geïsoleerd ligt; er is sprake van een eilandsituatie die vooral nadelig is voor de soortenrijkdom aan karakteristieke insecten. De insectenwereld is in het kalkgraslandareaal van de Kunderberg ondervertegenwoordigd. Door middel van bermen en bloemrijke akkerranden proberen ze meer verbindingzones aan te leggen richting het Gerendal en het Geuldal.

Het Gerendal is een ruim drie kilometer lang asymmetrisch droogdal, gelegen tussen het Geuldal in het noorden bij Schin op Geul en het plateau van Margraten bij Scheulder in het zuiden. Aan de oostzijde van het dal ligt een doorlopende en steile beboste kalkrijke helling. De bossen worden op enkele plekken onderbroken door soortenrijke kalkgraslanden met talrijke soorten orchideeën. Het reservaat is ongeveer 220 ha groot en in Beheer door Staatsbosbeheer. De kalkgraslanden worden begraasd door de Mergellandschappen.

Erg interessant om alle voorkomende soorten van de Kalkgraslanden en de hellingbossen te zien is in de Orchideeëntuin in het Gerendal. Deze is reeds in 1958 als een 'Botanische Tuin' aangelegd en is van 1 mei tot 15 juni geopend. Hier kun je alle voorkomende soorten van dit biotoop van dichtbij bewonderen. Op dit moment breidt het areaal orchideeën zich ook vanzelf verder uit op bovenliggende weilanden die erbij betrokken worden in het verschrallingsbeheer. Er groeien nu 14 soorten, en er komen ook allerlei hybriden voor.

In het verleden groeiden er nog wel meer soorten, maar die ik er de laatste jaren ben tegengekomen zijn: Welriekende nachtorchis, Bergnachtorchis, Soldaatje, Poppenorchis, Purperorchis, Mannetjesorchis, Hondskruid, Grote muggenorchis, Grote keverorchis, Bosorchis en hybriden van Soldaatje x Purperorchis en Welriekende x Bergnachtorchis.

De laatste decennia zijn er in de Orchideeëntuin de vrijwilligers, de gidsen van IVN die de bezoekers uitleg geven.

Ik probeer ook wel een paar keer in het orchideeënzeizoen er een kijkje te gaan nemen.

De orchideeën blijven boeien!

Daniëlle Gelderloos, augustus 2026

Bosorchis (DG)

Bergnactorchis (DG)

Purperorchis (DG)

Welriekende nachtorchis (DG)

Grote Muggenorchis Kunderberg

(DG)

Grote Ratelaars Kunderberg

(DG)

Mergelland-schapen Kunderberg

(DG)

Heideringelrups

(NK)

Vuurtoren Texel

(CK)

Natuurreserveaat Vogelspotters

(CK)

Midweek KNNV-Gouda: een vijfdaagse vol natuurbeleving

Een vijfdaagse midweek vol natuurbelevingen met elkaar, elk jaar weer. Misschien is het nog niet aan alle nieuwere leden bekend, maar al vele jaren organiseren we voor de leden een midweek om de natuur te beleven in een regio die voor een dagexcursie te ver is.

Dit jaar, begin juni, was de bestemming Texel. Wij - zowel deelnemers als organisatieteam - kijken terug op een zeer geslaagde midweek. "Het was een Topweek!" was na afloop meermaals te horen.

Wandeling De Slufter Texel

(CK)

Natuurcentrum De Marel Texel

(CK)

Lunch-tijd

(CK)

Lunch-tijd

(CK)

De vakantiehuisjes op het park De Sluftervallei, vlak bij De Cocksdorp en iets ten noorden van De Slufter, waren een prima uitvalsbasis voor excursies. Carpoolen naar een startpunt en dan struinen door droge en natte duinvalleien, door de dynamische Slufter (waar de zee vrij spel heeft). Of langs de waddendijk vanaf Oudeschild tot kaap Noord om de vogelrijkdom binnen-en buitendijks te spotten, waaronder een grote sternenkolonie met jongen. We verkenden de nieuwe natuur bij bezoekerscentrum De Marel,

midden in de polder Waal en Burg. Een elders gespotte Texelse zandbij veroorzaakte een spontane afsplitsing, want die mocht niet gemist worden! Met zijn allen “op jacht” zochten en vonden we de Grote parelmoervlinder in een veld vol kale jonkers, waarbij ook nog eens drie bruine kiekendieven een geweldige luchtshow gaven. Dat maakte de dag áf! In de relatief kalkrijke duinen bij de Horsmeertjes, in het uiterste zuiden -niet ver van de veerhaven- bracht de zeldzame, kalk-minnende bokkenorchis ons in verrukking. Dit zijn maar enkele voorbeelden van de talrijke prachtige waarnemingen die zijn gedaan. Kees gidste ons bij dit alles met veel kennis van landschapshistorie en ecologie. De variatie in landschappen op Texel is groot, en daarmee ook de biodiversiteit.

Tijdens de midweek trekken we gezamenlijk op, iedereen deelt kennis op het eigen interessegebied met elkaar, en dat is verrijkend en leerzaam. En, niet onbelangrijk: er is saamhorigheid en gezelligheid!

Waarheen voert de volgende midweek? Dat zal worden bepaald door het organiserend team in nieuwe samenstelling. Heb je een suggestie voor een bestemming, aarzel dan niet en geef je idee door aan het (ten dele) nieuwe team: aan Kees Hendriks, die ook volgend jaar weer zijn rol binnen het midweek-organisatieteam zal vervullen als natuurgids. Of aan Michiel Leegwater of Nico Kranenburg, want zij nemen het stokje over van Wil Sluis en Marjan Veerman, die terugkijken op 5 jaar plezierige samenwerking als driekoppig organisatie-team samen met Kees, en op evenveel fijne midweken.

Marjan Veerman

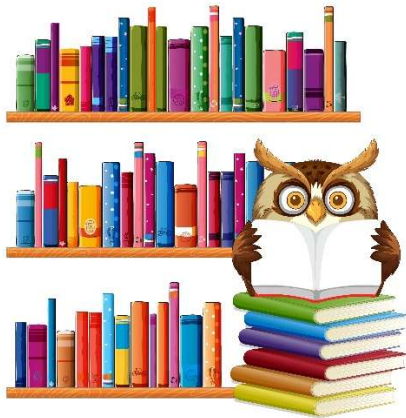

Grote Stern (WS)

Bokkenorchis (WS)

Natuurboeken zoeken een tweede huis

Heb jij nog ruimte in je boekenkast voor een prachtige veldgids, een inspirerend fotoboek of een boeiend natuurverhaal? Onze vereniging heeft een fantastische schenking gekregen! Een prachtige collectie natuurboeken. Deze verzameling hebben we cadeau gekregen van ons gewaardeerde erelid Jan Uilenbroek. Met als doel: Deze pareltjes te verkopen om een mooi extraatje te genereren voor onze clubkas!

Wat kun je verwachten?

De collectie is enorm veelzijdig. Denk aan allerlei interessante boeken over flora, fauna, paddenstoelen, vogelgidsen, de evolutie van mens en dier, inspirerende natuur- en landschapsboeken, boeken over buitenlandse flora, fossielen, zee en strand, enz.

Omdat het zo'n grote en diverse verzameling is, bieden we de boeken de komende tijd in delen aan.

Hoe werkt het?

In oktober sturen wij de allereerste email met het eerste deel van de collectie. Hierin vind je de titels en de prijzen van de boeken, hoe je het boek kunt bestellen en hoe de betaling en verzending gaat. Woon je in Gouda en omgeving dan zorgen wij ervoor dat het boek kosteloos bij je terechtkomt, door eventueel of op te halen/ het wordt afgegeven. Woon je verder weg en kan het boek niet worden opgehaald, dan moet de vereniging helaas verzendkosten in rekening brengen.

Verrijk je boekenkast en steun de vereniging

De volledige opbrengst van deze verkoop gaat rechtstreeks naar de verenigingskas. Hiermee kunnen we weer mooie groene activiteiten organiseren en onze vereniging versterken. Met jouw aankoop haal je dus een prachtig boek in huis én steun je direct onze club.

Houd je mailbox in oktober dus goed in de gaten voor de eerste selectie!

Alvast heel erg bedankt voor je steun!

Onze gierzwaluwen, voorjaar-zomer 2026

Elk jaar weer spannend of onze vogels weer heelhuids terugkeren uit Zuid-Afrika. Vol verwachting speuren we de lucht af in het voorjaar. Vanaf 2022 hebben we het bijgehouden en het vroegste was dat de eerste 29 april hier weer arriveerde (ze komen en gaan altijd los van elkaar). Wij dachten dus voor die tijd nog een paar dagen weg te kunnen gaan, maar bij terugkomst op 26 april bleek dat onze buurvrouw, die dag er al een had zien invliegen. En 2 dagen later is nummer 2 ook thuisgekomen. Ze zijn erg vroeg dit jaar.

Je ziet ze gezellig knuffelen en kopjes geven. Dat is prachtig. Maar overdag zijn ze veel weg, het is mooi en warm weer dus voldoende te eten in de lucht. Tegen de tijd dat er eitjes verwacht worden zie je het gedrag veranderen.

Door de jaren heen en na het zien van een paring weet ik dat de grootste vogel de man is. Die gaat dan beschermend en liefkozend om het vrouwtje heen zitten. Dat is zo mooi om te zien. En zo zien we dan net tegen de tijd dat het weer wat kouder wordt drie eitjes komen op 8, 10 en 12 mei. Dat is best vroeg, maar ze waren ook vroeg terug.

Op 13 mei zit er overdag 1 op het nest. Ik vermoed dat het legsel van 3 compleet is en er nu gebroed wordt. Dat gaat goed, steeds een gierzwaluw op de eieren.

Tot...we 17 mei in de middag een paar uur weggeweest zijn en bij terugkomst kijken en zien dat er een eitje naast het nest ligt. Stil laten liggen zegt de natuur. De beide vogels zitten te duwen en trekken aan elkaar op het nest, ook schreeuwen ze af en toe en even later liggen er 2 eitjes naast.

Een vogel vertrok en een 2 eitjes ernaast vond ik niet gek met al dat gespartel. Kast opengeschoefd en beide eitjes gewoon naast (volgens mij het vrouwtje) neergelegd. Vogel blijft rustig zitten. Kast weer dichtgeschoefd, maar toen later de laatste ouder ook naar buiten was toch nog even de boel opengemaakt. Het bleek dat het derde eitje uit het zicht van de camera's in een andere hoek lag. Ook die maar weer in het nest erbij gedaan en nu afwachten wat er verder gaat gebeuren.

Zoals op deze foto liet ik het omstreeks half zeven achter. Kijk ik tegen half 8 weer eens of er al een ouder terug is... en ja, ze zit op het nest maar weer ligt er een eitje naast. Iets later gaat ze eraf en blijkt het hele nest leeg... wat is hier aan de hand. Was het broedsel te vroeg? Is het weer te koud en verwachten ze geen eten genoeg voor de jongen?

Ik heb met bloedend hart besloten het verder maar aan te kijken,

Ik kreeg nog even een idee, even kijken op het platte dak onder het invlieg-gat en ja hoor, daar lag een eitje aan diggelen 🤔 Vandaag, de 18e mei is het nest nog leeg, heeft er even één eitje naast gelegen en op het platte dak liggen er nu 2 in stukjes. Ze

moeten die heel bewust tegen een helling op naar het invlieg-gat brengen. Vermoedelijk in hun bek. (Gedrag is ook beschreven in het boek "Swifts in a Tower").

Wie weet beginnen ze met een schone lei.

Maar helaas...tot vanmiddag, eerste pinksterdag, 24 mei is het nest nog steeds leeg. Maar de 25ste in de ochtend ligt er wel weer een eitje in het nest. Wouw! Ze waren gisteravond ook al eerder binnen, omstreeks 7 uur. Normaal komen ze pas bij de schemering. Er heeft blijkbaar al "iets" gespeeld. Ook op 27 en op 29 mei kwam er een eitje bij. Wat een productie in één seizoen.

En ja hoor, op 13, 15 en 17 juni zijn alle drie de eitjes uitgekomen en voeren de ouders keurig om de beurt.

Een gierzwaluwkenner opperde nog dat er wellicht een andere man bij gekomen is die kinderen van een voorganger niet duldde. Wie weet?

Op 19 juni, heel erg warm met 34 graden, de ouders zitten niet op maar naast de kleintjes. Om de beurt voeren, maar wat zie ik nou? Er zit een derde gierzwaluw in de onderste kast, dat is heel mooi nieuws, hij of zij heeft daar een paar uur gezeten en rondgesnuffeld. Ineens was die weer weg. Heel benieuwd of die voor de nacht ook thuiskomt en de goede voordeur pakt zodat er geen ruzie ontstaat door huisvredebreuk.

En ja hoor, maandagmorgen 22 juni om 7 uur een hoop gekrakeel boven. En wat zien we, in de onderste kast is een gevecht aan de gang. Dat betekent dat ze over elkaar heen rollen en vleugels alle kanten op steken. Ze bijten en krabben elkaar. Ik heb een paar keer tegen de kast getikt, toen zaten ze even stil maar begon het even later weer. Tot uiteindelijk ze rolleborden naar de uitgang en er één van de twee vertrokken is. Was dat een bovenbuur die eens een kijkje is gaan nemen of een "nieuwe" vogel die niet geaccepteerd werd? De toekomst zal het misschien leren.

Een klein half uurtje later weer een hoop kabaal. Na een tik tegen de kast gingen de vechters uit elkaar en werd er langzaam toenadering gezocht, eventjes met de kopjes bij elkaar in een hoekje maar plots toch weer knokken tot er weer een de deur uitgewerkt is.

Intussen zit boven een ouder om zich heen te kijken zo van: wat gebeurt er toch allemaal. Als de rust is weergekeerd gaat zij (hij is intussen herkenbaar aan een lichtere of kalige streep op z'n kop) stofzuigen zoals ik dat noem.

Keurig poepjes opeten die naast het nest liggen. Propere huisvrouw.

Maar een uurtje later is het wonder toch geschied: er zit een stelletje in de onderste kast te knuffelen dat het een lieve lust is. Wat een prachtig resultaat na acht jaren dat nu beide kasten bezet zijn.

De volgende grote zorg is dat de komende week er enorm hoge temperaturen verwacht worden.

Grote vogels kunnen dat wel aan want die gaan gewoon de lucht in maar die kleintjes, ze zitten nu al af en toe met hun bekjes open. Dat is de enige manier waarop ze kunnen afkoelen want zweten kunnen ze niet. Ik heb een kleine ventilator gekocht waarin je koud water of ijsblokjes kunt doen, wie weet kunnen we daar nog iets mee redden.

En jawel, door elke 3 uur opnieuw een halve liter koud water in het apparaat te doen, is het alle dagen dat het zeker 35 graden is geworden toch gelukt om de kasten een graad of 4 lager te houden en hebben onze kleintjes die hittegolf in elk geval overleefd. Helaas hebben er heel veel gierzwaluwen door de (erge) hitte in heel Europa, het niet overleefd.

Het gaat gestaag verder met groeien en in de onderste kast zit 's-nachts één vogel maar 's-morgens zitten er twee te knuffelen en zachtjes geluidjes te maken. Ook zien we overdag dat er één van de twee driftig veertjes en pluusjes zit te plakken.

Het is nu 12 juli, overmorgen wordt er weer een hete periode verwacht, we gaan zien of we die ook heelhuids doorkomen. De verwachting is dat ze omstreeks 25 juli uit kunnen vliegen, maar als er veel eten in de lucht is bij mooi weer kan dat eerder zijn.

De hete periode is gelukkig iets minder warm geweest dan eerder waardoor we het ventilatortje niet hoefden in te zetten. De jongen groeien lekker door en we zien ze regelmatig oefeningen doen. Het is goed te zien dat de jongste 4 dagen scheelt met de oudste. Die is duidelijk kleiner.

In de onderste kast zit s 'nachts nog steeds 1 vogel maar de laatste tijd heb ik niet meer gezien dat ze nog samen waren en er nog geknuffeld werd. In de ochtend van 23 juli is het eerste jong uitgevlogen en de volgende dag de

tweede. In de middag van de 25ste is de derde nog steeds "thuis". Het is prachtig om te zien dat de ouders 's-avonds rond het jong gaan zitten alsof ze nog bemoedigende adviezen geven voor "de grote reis". Want tenslotte zijn de uitvliegers enige jaren continue op de vleugels voor ze geslachtsrijp zijn en een eigen plek zoeken.

Het laatste jong heeft zondag de 26ste de hele dag alleen uit het "raam" zitten kijken tot in de avond rond 10 uur beide ouders thuiskwamen. Toen werd er gevoerd en bleef één ouder bij het kind op het nest en de ander is in het donker vertrokken. De volgende morgen zaten ouder en kind nog steeds samen op het nest. De ouder, beschermend om het kind heen, waren samen zachte geluidjes aan het maken, alsof er moed in gepraat werd. Dit duurde tot kwart voor elf en toen sukkelden ze allebei naar de ingang. Ik denk het kind voorop en waren ze in een mum van tijd allebei

vertrokken. Hèhè, een pak van mijn hart.

Die avond rond 10 uur zijn beide ouders nog samen terug op het nest gekomen. Lekker geknuffeld en nagepraat zo te zien en te horen. Maar in de loop van de volgende ochtend waren toch ook zij naar Afrika vertrokken. Ze hebben trouw hun ouderlijke plicht vervuld terwijl bijna alle gierzwaluwen al vertrokken waren. Petje af! We kijken nu alweer naar uit, om ze volgend jaar weer terug te zien.

Mariëtte Coppens

Activiteitenprogramma 3e trimester 2026

LET OP Aanmelding voor excursie altijd via: natuuractiviteiten@gouda.knnv.nl tenzij er een ander mailadres wordt vermeld.

Voor de excursies die we per auto maken wordt van de meerijders een liftergeld gevraagd van 10 eurocent/km te verrekenen met de bestuurder. Voor excursies is het raadzaam om zich tevoren bij de contactpersoon aan te melden via natuuractiviteiten@gouda.knnv.nl. Aanmelding i.v.m. beschikbaarheid van auto's of annulering i.v.m. slechte weersomstandigheden. De KNNV is niet aansprakelijk voor ongevallen en beschadiging of verlies van eigendommen.

Excursies kunnen worden uitgesteld of vervallen. Raadpleeg de website van de KNNV Gouda <https://gouda.knnv.nl/agenda/>, deze wordt geactualiseerd bij wijzigingen.

Activiteitenprogramma KNNV:

19 september: Dagexcursie Nieuwe Dordtse Biesbosch

Dit was een landbouwgebied dat is omgevormd tot een natuur- en recreatiegebied. Het dient sinds 2019 als buffer tussen NP De Biesbosch en de stad Dordrecht. In afstemming met de boswachter is een mooie, gevarieerde wandeling uitgezet van 6 km lang. We komen langs 2 vogelkijkhutten en nemen een vlonder pad en een stukje struinen mee in de route. Onderweg is er een divers vogelaanbod en volop kans om ook mooie andere waarnemingen te doen. Het is een gevarieerd, waterrijk gebied met rietvelden en vochtig grasland.

Horeca en toilet op 10 min rijden bij Van der Valk. We zullen ca. 16.00 uur terug zijn in Gouda.

Vertrek: 9:00 uur station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgermeester Jamessingel tegenover Cinema Gouda)

Excursieleider: Wim Pijper

10 oktober: Paddenstoelenexcursie Bentwoud

Ga mee op zoek naar paddenstoelen in het Bentwoud. Over het Laarzen pad wandelen we door bos, langs vochtige plekken en dood hout: interessante plekken om allerlei soorten paddenstoelen te ontdekken.

Onderweg bekijken we wat we tegenkomen en ontdekken we welke belangrijke rol schimmels spelen in het bos. Welke soorten we vinden, hangt natuurlijk af van het weer. We laten ons verrassen door wat het Bentwoud ons die dag laat zien.

Afstand wandeling: ca. 5 km

Tip: trek stevige, waterdichte schoenen of laarzen aan.

Vertrek: 9:00 uur station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgemeester Jamessingel tegenover Cinema Gouda)

Excursieleider: n.t.b.

27 oktober: Anderhalf (Nat)uurtje van 19:30 - 21:00

Vier sprekers met ieder een kwartier spreektijd, een beproefd concept van de afdeling Zwolle dat we al een keer geprobeerd hebben. Sprekers zijn nog een verrassing (en welkom!). Dit is een mooi moment voor een mooi verhaal, je beste foto's (het delen van hoeveel er mislukt zijn is soms ook het vermelden waard...), een goed betoog, een onderzoek samenvatting of een korte raadpleging van de aanwezige kennis of iets totaal anders: het is jouw kwartier (en van het publiek). Na een kwartier wisselt de spreker. Er is nadien tijd voor een goed gesprek en een kopje koffie/thee.

Bij deze nodig ik iedereen uit een keer zo'n kwartier te vullen. Kies je onderwerp en geef het door aan Michiel Leegwater
activiteitencoordinator@gouda.knnv.nl

Inloop: 19:15 uur

Locatie: Het Infocentrum Heempad

10 november: Gluren bij de burens – wilde planten in Nederland

Onder de noemer 'Gluren bij de burens' gaan we op bezoek bij KNNV-afdeling Rotterdam. We schuiven aan bij hun Natuurcafé in Het Natuurhistorisch museum Rotterdam.

Flora-ecoloog Stef van Walsum van FLORON vertelt over het verspreidingsonderzoek naar wilde planten in Nederland. Hoe weten we eigenlijk waar planten groeien, welke soorten het goed doen of juist achteruitgaan? En vooral: hoe kun je daar zelf aan bijdragen? Het wordt een interactieve avond, dus onze plantenkennis wordt meteen een beetje op de proef gesteld.

We gaan met maximaal drie personen. Wie gaat er mee gluren bij de burens?

Aanmelden: noodzakelijk; Vol = Vol

Kosten: € 2,-

Vertrek: n.t.b.

14 november: Vogelexcursie Eendragtspolder/ Zevenhuizerplas

In het najaar en winter is de kans op het zien van baardmannetjes groter dan in de warmere seizoenen, ze zitten dan meer bovenin de rietpluimen om het zaad te eten. We gaan op zoek in de rietvelden bij de Eendragtspolder en de Zevenhuizerplas. Tijdens het zoeken komen we allerhande watervogels tegen en wie weet zien we de roerdomp. Er is een mogelijkheid voor horeca, in overleg op de dag zelf verder te bepalen.

Vertrek: 12:30 uur station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgemeester Jamessingel tegenover Cinema Gouda)

Excursieleider: Vogelwerkgroep

25 november: Anderhalf (Nat)uurtje van 19:30 - 21:00

Zie omschrijving bij 27 oktober

Inloop: 19:15 uur

Locatie: Het Infocentrum Heempad

1 december: Gluren bij de burens – Braakballen pluizen

Onder de noemer 'Gluren bij de burens' gaan we op bezoek bij KNNV-afdeling Rotterdam. Deze keer steken we zelf de handen uit de mouwen tijdens het Natuurcafé in Het Natuurhistorisch museum Rotterdam.

We gaan braakballen pluizen. Wat heeft een uil gegeten? Tussen haren en veren gaan we op zoek naar schedeltjes, kaken en andere botjes. Aan de hand daarvan proberen we te ontdekken welke kleine zoogdieren op het menu stonden. Een verrassende manier om meer te weten te komen over dieren die je zelf maar zelden ziet.

We gaan met maximaal drie personen. Wie gaat er mee gluren én pluizen bij de burens?

Aanmelden: noodzakelijk; Vol = Vol

Kosten: € 2,-

Vertrek: n.t.b.

12 of 19 december: Vogelexcursie Doove Gat te Haastrecht

Tussen Klaas en Kerst zijn de wintervogels gearriveerd, dragen de eenden hun mooiste klee en slapen meerdere ransuilen gezamenlijk in een Haastrechtse tuin.

In de vroege avondschemer verzamelen zich ook vogels bij het Doove Gat om er veilig de nacht door te brengen. Wulpen arriveren vanuit de omliggende polders, eerst druppelsgewijs en later in groepen. Hun aantal kan oplopen tot honderden! Zolang het licht het toelaat, proberen we ze te schatten of zelfs te tellen.

Omdat het vroeg donker wordt, eindigt de excursie op tijd voor de winterkost thuis.

Datum: zaterdag 12 december. Is het weer niet geschikt, dan wijken we uit naar 19 december.

Vertrek: 14:00 uur met de fiets op de parkeerplaats van begraafplaats IJsselhof aan de Goejanvervelledijk 6. Als je op eigen gelegenheid wilt gaan, dan is het verzamelen op de parkeerplaats voor het zwembad De Loete Haastrecht.

Start excursie: 14:15-14:30 uur

Excursieleider: Kees Hendriks

Graspieper

(NK)

2 januari: Nieuwjaarswandeling Langevelderslag/ Waterleidingduinen

We beginnen het nieuwe jaar met een wandeling door het duingebied bij Langevelderslag, ten noorden van Noordwijk. Hier liggen de natuurgebieden Langeveld en De Blink, beheerd door het Zuid-Hollands Landschap, en de Amsterdamse Waterleidingduinen.

Welke route we precies volgen, bepalen we aan de hand van de omstandigheden van het moment, de benodigde toestemming en de wensen van de deelnemers. Zo kunnen we optimaal inspelen op wat het gebied ons die dag biedt.

Een mooie gelegenheid om samen het nieuwe natuurjaar te beginnen en onderweg aandacht te hebben voor het winterse duinlandschap.

Kosten: toegang Waterleidingduinen is € 1,50 en eventueel parkeerkosten

Vertrek: 9:00 uur station Gouda (Bloemendaal zijde, Burgemeester Jamessingel tegenover Cinema Gouda)

Excursieleider: Michiel Leegwater

6 januari: Nieuwjaarsborrel

Aanvang: 19:30 uur

Inloop: 19:15 uur

Locatie: Het Infocentrum Heempad

16 januari: Wintervogels rond de Surfplas

Muts op, verrekijker mee! We maken een winterse wandeling rond de Surfplas bij Reeuwijk, een uitstekende plek voor overwinterende watervogels.

We gaan natuurlijk op zoek naar de vele smienten, maar kijken ook naar kuif-, tafel-, krak- en andere eenden. En wie weet heeft de winter nog een verrassing voor ons in petto: een bijzondere wintergast of misschien zelfs een kleine invasie?

We lopen om de plas, ca. 6,5 km en nemen onderweg ruim de tijd om te kijken en vogels op naam te brengen.

Start: om 9:00 uur bij parkeerplaats voor Restaurant Paviljoen Reeuwijkse Hout

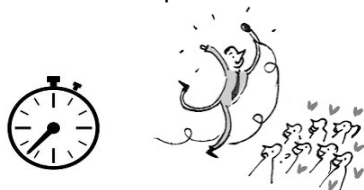
Excursieleider: Kees Hendriks

21 januari: Anderhalf (Nat)uurtje van 19:30 - 21:00

Zie omschrijving bij 27 oktober

Inloop: 19:15 uur

Locatie: Het Infocentrum Heempad

Publieksactiviteiten KNNV en IVN:

Kijk voor de meest en laatste actuele informatie op de website van KNNV en IVN

Let op: bij sommige activiteiten moet je je aanmelden, kijk daarvoor op de website.

18 september	<u>Stadswandeling: planten en fossielen</u> (IVN)
27 september	<u>Daar bij de molen!</u> (Herfstactiviteit Scharrelkids)
(IVN)
Oukoopse Molen in Reeuwijk
Tijd: 13.00 – 14.30 uur. Inschrijven verplicht
4 oktober	<u>Excursie Trekvogels</u> (IVN)
Hoge Boezem in Haastrecht
24 oktober	<u>Nacht van de Nacht</u> (IVN)
Wandeling met gids - Goudse Hout
8 november	<u>Spannende Natuur</u> (activiteit in de Herfst) (KNNV)
Infocentrum Heempad
28 december	<u>Eindejaarsbloeiërs</u> (IVN/Floron)

Fotoverantwoording

We vinden het belangrijk om aan te geven wie welke foto heeft geleverd voor De Natuurvriend. De fotografen staan hieronder op een rij, voorzien van hun paraaf die bij de foto is terug te vinden. Heel soms is het voor de redactie niet mogelijk de fotograaf te achterhalen.

Voorpagina Foto: Vloedlijn met Oor-Kwal Texel (NK)

Ton Bos (TB); Mariëtte Coppens (MC); Daniëlle Gelderloos (DG); Nel Kempers (NK); Cecilia Kregting (CK); Onbekend (Onb); Wil Sluis (WS)

Wapendrager

(CK)

Gestreepte Goudspanner

(CK)

DuinParemoervlinder

(CK)

Satijnvlinder

(CK)

**De Natuurvriend is het orgaan van Natuurvereniging KNNV
Gouda e.o
Onderdeel van Koninklijke Nederlandse Natuurvereniging
Het verschijnt drie maal per jaar.**

IJsvogel - Alcedo Atthis

(TB)

**Afzender:
Ledenadministratie
Jan Mayenlaan 4
2803 XL Gouda**